NAŠA STALEŠKA MANA

Svaka dob, svaki spol, svaka profesija i stalež, imaju svoju karakterističnu manu. A imaju i svoju karakterističnu vrlinu. To je psihološki aksiom. I često je ono, što se na jednoj dobi, spolu, profesiji, smatra njihovom prednošću, istodobno i njihova mana. Isto svojstvo s jedne je strane snaga karaktera, s druge slabost. Takva je već ljudska narav. U njoj nema čistih, apsolutnih, kreposti: kreposti bez defekta. Nema ni savršene ravnoteže.

Zapravo se kod toga nikada ne radi o nekom isključivom svojstvu. Sve su ljudske duše jednake; u svima su iste bitne težnje i strasti. Ali neka okolnost, vanjska ili nutarnja, dadne jednom porivu posebnu snagu i posebnu boju. Neka se težnja uslijed toga modificira: zakržljavi ili se potencira, intenzivira. Dob, zanimanje, spol, suodlučuju u razvijanju takova karakterističnog svojstva; utječu na njegovo konkretno ispoljavanje i oblikovanje.

Same te činjenice, sama fenomena, nitko ne može zanijekati. Svi govore o mladenačkim nastranostima, o staračkoj tvrdoglavosti i škrtosti, o ženskoj hirovitosti i taštini, o muškaračkoj grubosti i silovitosti.

I staleže su ljudi klasificirali po njihovim jakim i slabim stranama. Trgovac, vojnik, seljak, advokat, liječnik, profesor, kočijaš, krčmar, brico, mlinar: svi su oni dobili mjesto u galeriji »tipova«; svi su postali objekt šale i duhovitosti na račun svojih profesionalnih mana.

Nijesmo ni mi svećenici iznimka. Vješaju i nama na nos naše karakteristične slabosti. Vješamo ih i mi sami jedan drugomu, ili, još češće, — barem ako smo kritični i inteligentni, — najprije sebi, a onda drugomu. Ponajčešće ironično i u šali. Ali u svakoj je šali pola istine!

Kažu nam, da smo sebični, mučni, sitničavi, osjetljivi, uvredljivi, nervozni, nestrpljivi. Nemamo, vele, ni žene ni djece, nitko nas ne brusi, pa samo na sebe mislimo. Sve nam se mora stvoriti. Svemu prigovaramo. Uvijek se tužimo. Imamo sto nekakvih zahtjeva i mušica. Nikoga, čuje se za nama koji put, nije teže u bolesti dvoriti nego svećenika!

Kažu nam, da smo tašti i slavični. Polepni za titulima i odlikovanjima. Duša nam oživi, kad nas tko pohvali. Sami smo se sebi zbog toga toliko puta narugali. »I spava sa crvenim kolarom!« »Odmah se fotografirao s križem i u mozeti!« D ane bi novi naraštaji zaboravili za slavnoga muža. Uči majku, kako o njemu mora govoriti pred strancima kao o »prečasnom«, a ne kao o »svom Ivi«. »Teško onome, tko se prevari, pa ga titulira »velečasni«!« Odmah se smrkne i održi jednom seljaku ili sestrici predavanje, kako on nije »veličasni«, nego, kako već dolazi: ili »veličasni«, ili »prečasni«, ili »presvijetli«, ili »gospodin doktor«, odnosno »gospodin profesor«. »Pune matice njegovih titula, i ispred imena i iza imena!« Prešla nam eto, reprezentativnost u krv. Ponijeli je sa oltara i u civil.

Kažu nam, da volimo dobro pojesti i popiti. Naše okruglo lice s podvoljnikom, »face d'abbé«, otišlo je već u standardne klišeje. U svakoj nas karikaturi naslikaju debele i ugojene. A i u naturi

nijesmo obično, pravo valja govoriti, sama kost i koža. Na veliko prepričavaju anegdote o »popovskom teku« i o »popovskim stolovima«. Nitko, vele, manje ne posti od svećenika: dobrovoljno razumije se. I tumače to psihološki. I opraštaju nam širokogrudno. »To im je sve. Ne žene se. Ne idu u društvo. Moraju i oni nešto imati od ovoga svijeta!«

Ima u svemu tome istine. Ljudi smo. Samo, meni se čini, da nijedna od te tri dijagnoze nije pogodila. Ako su nam to mane, danas već pomalo izlaze iz mode. A one se dvije prve svode na jednu drugu, dublju. Kad sam god o tom mislio, uvijek mi se je učinilo, da je naša najkarakterističnija i najtipičnija, — ne najteža, — staleška mana: auktoritativnost. Samosvijest. »Klerikalizam«. Duh opozicije.

Nitko nas još nije složio ni organizirao. Svatko ima svoje ideje i tvrdoglavo ih se drži. Svatko je od nas najpametniji. Ne damo sebi protusloviti. Autokrate smo. Tražimo slijepi posluh. I u crkvi, i u ispovjedaonici, i u kongregaciji, i u crkvenom odboru, i u slobodnim, izvancrkvenim, akcijama. A ako neće drugi s nama, nećemo ni mi s njima. Povući ćemo se u opoziciju, barem, u pasivnu resistenciju i superiornu, demonstrativnu, šutnju. Volimo polemiku, katkada i onu pomalo već strastvenu i nastranu. Kad debatiramo, odmah se posvadimo. »Ne mogu dva pehlivana na jednom užetu«. »Ja beg, ti beg, tko će nam konja voditi!« Uživamo u protuslovlju. Ne damo se razlogu. U svemu, što drugi rade, najprije tražimo pogreške i manjke, a onda istom, i najškrtije, što je moguće, dobre strane. U svakoj procesiji najneurednija je svećenička skupina: svatko drukčije drži svijeću, svatko ide drugim korakom. Ima među nama čudaka i originala svake vrsti.

Tako je. Za takav nas mentalitet disponira naša služba, naš stalež, naša duhovna atmosfera. Mi smo odgojeni u kultu dogme i infalibiliteta, pa se taj dogmatizam i infalibilitet prihvaća pomalo i onih najmanjih među nama. U privatnom životu živimo izoliranije nego itko: uvijek smo sami i samostalni; prilike nas ne sile na prilagođivanje, kao lajike i obiteljske ljude. Vršimo službu duhovnih učitelja, otaca, vođa. Uvijek samo druge poučavamo. Uvijek zapovijedamo i odlučujemo. Uvijek smo u crkvi prvi. Nitko nas ne opominje i ne kori. Svi nas časte i skidaju nam kapu. Nemamo nad sobom šefa, kojega bismo osjećali. Daleko je biskup, još dalje papa. Ruka je Crkve meka i štedljiva, i kad udara, i kad kažnjava. Od prvoga nas dana svećeništva sve navodi na auktoritativnost. A nema mane, koja se lakše prihvaća i uči od te. Svaki čovjek u sebi nosi vokaciju malog veličanstva. Što je manje inteligentan i kreposan, to više.

Svećenička auktoritativnost i dogmatičnost. Nije ona samo mana. Ona je i uzrok, da smo tvrđi, otporniji, jači, ponosniji, načelniji, dosljedniji, svjesniji, karakterniji, kritičniji, od ljudi iz drugih staleža. Ali je i mana. Uvijek, kad nije razumna i obuzdana.

Ne ćemo je se nikada, ni posve, ni lako, osloboditi; osim da postanemo sveci. Valja s njom računati. Valja je podnositi. I profinjivati je valja, koliko toliko.

Barem, da ne bude smiješna i naivna. Da se posve ne zaboravi na autokritiku. Da pomisli, da ni mi ne možemo u svemu biti auktoriteti i stručnjaci. I da ne možemo svi biti vođe. I da ni u

nas nije sašla sva pamet. I da i mi možemo u nečemu imati krivo. Pa današa samosvijest, i ako je već živa i ponosna, ne bude barem bučna, nametljiva, sablažnjiva.

Barem da ne bude grubo nedosljedna. Ako za sebe tražimo štovanje i slobodu, priznajmo je i drugima! Ako nama nije drago nikome aminati, ne tražimo ni od drugih, da nama slijepo aminuju! Ako uživamo u opoziciji prema onima, koji nam ne mogu ništa, pokažimo se ljudima, ostanimo uspravni, i pred onima, koji nam mogu! A ne da nam se ljudi smiju, kako je nekadašnji »enfant terrible«, »paša«, »nebojša« i »buntovnik« najednom postao mek kao pamuk i tih kao buba i pred puno manjima od biskupa i provincijala. Nikada ne budimo od onih, koji su silni prema dolje, a servilni prema gore! To su uvijek najjadniji karakteri!

Barem, da ne bude neljudska i nepravedna. A neopravdana je, ako tražimo od vjernika i podložnika pokornost i ondje, i u onome, gdje im i Bog i Crkva ostavljaju slobodu. Ako smo diktatori, i žandari savjestima. A neljudska je, kad je bez srca i bez takta. Kad druge ponizuje i vrijeđa. Kad nam je svaki naš hir, svaka naša mušica, svaki zarez u našemu dnevnom redu, preči od tuđih potreba, tuđe časti, tuđe radosti. Kad je svatko bespravan pred našom srdžbom i nervozom. Kad se vladamo, kao da smo jedini ni mi na svijetu.

Barem, da ne bude nekršćanska i nesvećenička. Da, ako je već bezobzirna prema ljudima, ne barem bezobzirna prema Bogu. Da se obuzda barem u svetištu i na oltaru. Da ne odbija duša od Boga. Da prkosno ne otklanja suradnje i ne bojkotira solidarnosti s drugima barem ondje, gdje se radi o Božjoj stvari ili o očitim interesima Crkve. Da barem ondje ne revemo na stranu, gdje nas Bog jasno i glasno zove na okup. Gdje valja da svi prihvatimo za jedan, Gospodinov, štap.

Ne znam, hoće li se svi svećenici složiti s ovim mojim refleksijama. Ali mnogi lajici, vjernici, sigurno hoće. Stoput su promrmljali, dosta su puta zaplakali, pod pokojom i previše krutom pastirskom palicom. A i od svećenika će se tkogod barem sladogorko i iskusno nasmiješiti. Najprije sebi, a onda i pokojem svome svećeničkom subratu.

Karakteristične staleške mane i jesu one, kojima se smijemo!

A nijesu svi ni cinici. Ima ih, i koji ozbiljno uzmaju svoje kršćanstvo. Ima ih, i koji iskreno traže istinu. A taj se problem životne i moralne istine isprepliće opet, na sto naičina, s onim drugim problemima; manjima i sitnijima, ali uvijek aktualnima za čovjeka, čije se kože tiču.

Č.

PASTORALNE KONZULTACIJE

Danas su u modi sve moguće konzultacije. I zdravstvene konzultacije, i konzultacije o izboru zvanja, i konzultacije o odgoju djece, i bračne konzultacije. U načelu je to, sigurno, dobra stvar. Zašto ne bi pametniji i iskusniji ljudi, zašto ne bi stručnjaci, dali dobar savjet onima, kojima je potreban: ili zbog neznanja ili zbog neiskustva? Ljudi smo zato, da se pomažemo. Društvo je, zajednica